

Wielokulturowość w przedszkolu

WIELOKULTUROWOŚĆ określana jest najczęściej jako kontrastywne ujęcie mnogości kultur. Na płaszczyźnie opisowej wskazuje na obecność i funkcjonowanie obok siebie wielu różnych i odrębnych kultur na określonym terytorium geograficznym, w ramach społecznych lub politycznych struktur. W tym ujęciu jest stwierdzeniem obiektywnego faktu zróżnicowania kulturowego danej społeczności, społeczeństwa czy nacji.

Wychowując dziecko przedszkolne należy dostarczać mu doświadczeń i wiedzy, które pomogą zrozumieć i uporządkować świat. Respektując prawidłowości rozwojowe wieku przedszkolnego (egocentryzm w myśleniu, myślenie intuicyjne, uogólniona ciekawość, eksperymentowanie z najbliższym fizycznym i społecznym otoczeniem, skłonność do fantazjowania, uczenie się różnicowania dobra i zła, początki moralności opartej na autorytecie, początki empatii), mądry dorosły ma szansę (i obowiązek) być przewodnikiem małego dziecka po skomplikowanym i niedostępnym świecie społecznym.

Najważniejsze potrzeby psychiczne małych dzieci, to :

- poczucie bezpieczeństwa – rozumiane jako bezpieczeństwo fizyczne i społeczne, poczucie bycia akceptowanym, kochanym;
- poczucie własnej wartości – aprobata dla siebie samego i własnych działań zarówno w rodzinie, jak i grupie rówieśniczej;
- poczucie, że życie ma sens – że warto jest żyć, że doświadczenia dzieci i ludzi dorosłych są ciekawe, ważne i prawdziwe, a nie banalne, niepoważne i sztuczne;
- potrzeba pomocy w zrozumieniu doświadczeń – dzieci potrzebują dorosłych, którzy im pomogą zrozumieć ich własny świat i przybliżą przeżycia innych ludzi;
- potrzeba autorytetu – jasnych i zrozumiałych granic – dzieci potrzebują w swoim otoczeniu takich dorosłych, którzy potrafią wytyczyć jasne granice, a jednocześnie dać dziecku zrozumienie, bliskość i akceptację nawet, jeśli postępuje ono niezgodnie z regułami.

Czy i jak uczyć małe dzieci o innych kulturach?

„Mamy dwie możliwości: albo podjąć jakiegokolwiek, choćby ograniczone działanie, albo czekać, aż uprzedzenia i dyskryminacja jakimś cudem same znikną z życia społecznego.”

Zarówno my, jak i nasze dzieci, żyjemy w świecie, gdzie obecność brzemiennej w skutki konfliktów międzygrupowych jest powszechna. Liczne grupy społeczne, a także pojedyncze osoby, podejmują działania, mające na celu wypracowanie podejść i rozwiązań zmniejszających napięcia

międzynarodowe, międzyreligijne, międzykulturowe. Nic więc dziwnego, że współczesne polskie instytucje edukacyjne (przedszkola, szkoły, uczelnie) deklarują gotowość do szerzenia i przestrzegania takich wartości, jak: prospołeczność, tolerancja, zmniejszenie dyskryminacji i agresji, brak uprzedzeń wobec mniejszości, poszanowanie praw człowieka itp.

Ze względu na szereg swoich specyficznych właściwości, przedszkole i szkoły są (być może jedynymi!) organizacjami publicznymi, mającymi szansę prowadzenia względnie systematycznej i wielowątkowej pracy na rzecz kształtowania pozytywnych postaw społecznych u dzieci. Dzieje się tak dlatego, gdyż:

- czas spędzany przez dziecko w przedszkolu lub szkole jest większy, niż czas poświęcany przez nie na jakąkolwiek inną działalność;
- w przedszkolu i młodszych klasach szkolnych nauczyciel jest wzorcem osobowym – osobą znaczącą, mogącą konsekwentnie przekazywać dzieciom ważne wzorce i wartości;
- oddziaływania przedszkolne i szkolne nieustająco towarzyszą procesowi rozwoju tożsamości społecznej i indywidualnej każdego z uczniów;
- oddziaływania wychowawcze i edukacyjne w przedszkolu i szkole mają zarówno charakter bezpośredni (rozwijają uczniów), jak i pośredni (stymulują zmiany w samej organizacji, programach, podręcznikach).

Działania wychowawcze i edukacyjne, realizowane w przedszkolach oraz w szkołach, mogą być przykładem takiego sposobu tworzenia pozytywnych postaw społecznych i modyfikacji uprzedzeń, w którym dokonuje się integracja podejścia indywidualnego (oddziaływanie na jednostkę) i zbiorowego (praca z grupą). Mogą bazować na osobistym kontakcie wychowawcy z dzieckiem, na procesie grupowym w klasie przedszkolnej czy szkolnej, na dostarczaniu uczniom specyficznej wiedzy i osobistego doświadczenia wielokulturowego. Wszystkie sygnalizowane możliwości odwołują się, z jednej strony do rozwoju umiejętności i procesów poznawczych dziecka, z drugiej do doświadczeń społecznych nasyconych pozytywnymi emocjami.

Edukacyjne projekty wielokulturowe mogą przybierać wiele zróżnicowanych form, takich jak:

- dostarczanie informacji o wybranych kulturach i zróżnicowaniu kulturowym w środowisku lokalnym, we własnym kraju, w świecie;
- uwypuklanie bogactwa i ludzkiej różnorodności wewnątrz – na pozór spójnych – grup etnicznych, religijnych, kulturowych (własnej i obcych);
- podkreślanie elementów podobnych, wspólnych, uniwersalnych pomiędzy grupami narodowymi i kulturami – zwłaszcza „własną” i „obcą”;
- pokazywanie wspólnych, czyli akceptowanych przez większość ludzi, wartości;
- organizowanie spotkań i podejmowanie współpracy między członkami różnych grup społecznych, narodowych, kulturowych.

Celem takich zajęć powinno być osłabienie niepokoju i lęku przed obcością, a także tworzenie poczucia bliskości oraz umożliwianie kontaktu z ludźmi odmiennymi kulturowo i etnicznie.

Odpowiedź na postawione na wstępie rozdziału pytanie – czy i jak uczyć małe dzieci o innych kulturach? – jest więc, w moim przekonaniu, jasna. Należy dostarczać przedszkolakom wiedzy o innych kulturach. Będzie ona, z konieczności, fragmentaryczna. Prezentując uczniom nowe informacje, nauczyciel musi sam dokonać wyboru. Ważne jest, aby umożliwić dziecku budowanie sensownego (w miarę spójnego) obrazu świata. Świat nieznaną powinien wiązać się, w zrozumiałym dla dziecka sposób, z własnym domem, przedszkolem, środowiskiem lokalnym, ojczyzną. Wiedza o różnorodności kulturowej musi iść w parze z uwypuklaniem osobistego zakorzenienia kulturowego dzieci, ich rodziców i nauczycieli. Ucząc akceptacji odmiennych od siebie kultur, uczymy akceptacji własnej tożsamości i tożsamości innych ludzi.

Zarówno dorośli (rodzice, nauczyciele, wychowawcy), jak i dzieci (w tym także dzieci przedszkolne) muszą wiedzieć i dowiadywać się od ważnych dla nich ludzi, że:

„W życiu istnieje ciągłość, w życiu chodzi o coś ważnego, świat da się zrozumieć i można przewidzieć, co będzie dalej, istnieją ramy i struktury życiowe, w których mogę się odnaleźć, mam mocne poczucie przynależności do swojego otoczenia.”

Opracowała – Hanna Drozdowicz